

Circulair (ver)bouwen als hefboom voor lokaal klimaatbeleid

*Hoe lokale besturen circulaire principes kunnen
toepassen, sturen en opschalen*

Energieke vrijdag

Waarom deze sessie?

- Groeiende nood aan duurzame, betaalbare en toekomstbestendige gebouwen
- Nieuwe Europese verplichtingen (EPBD) zetten sterk in op energie & materialen
- Lokale besturen beheren een (groot) patrimonium: enorme impact én kansen
- Vlaanderen Circulair ondersteunt via kennis, tools, netwerken en beleid

01/

Vlaanderen Circulair & Werkagenda Circulair Bouwen

Transversale beleidsprioriteit Vlaamse regering

VLAANDEREN ALS KOPLOPER IN CIRCULAIRE ECONOMIE

1

ONTKOPPELEN (RELATIEF)

materiaalvoetafdruk ontkoppelen van welvaart

2

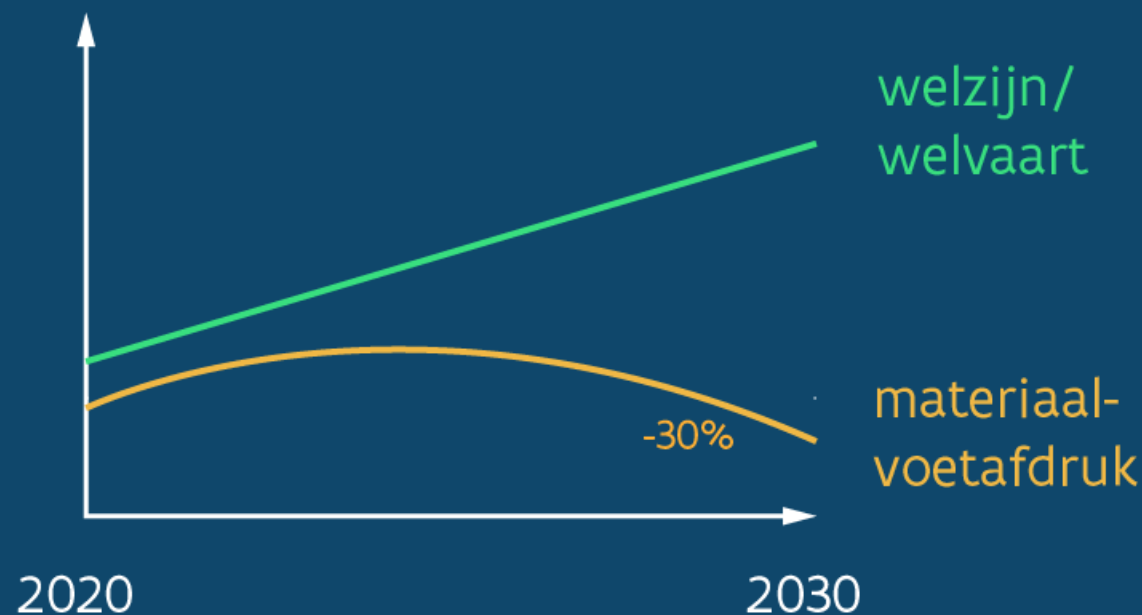
REDUCTIE (ABSOLUUT)

materiaalvoetafdruk -30% tegen 2030

3

EEN PUBLIEK-PRIVAAT PROJECT

dit realiseren in een partnerschap

INHOUDELIJK

Januari 2021: start van de opmaak van de inhoudelijke werkagenda per thema
Eerste helft 2021: inhoudelijke afstemming van en beslissing over de werkagenda's

6 werkagenda's

Publiek-private partnerschappen
met eigen dynamiek, doelen,
trekkers en acties

circulair
bouwen

chemie en
kunststoffen

water-
kringlopen

bio-economie

voedselketen

maakindustrie

Roadmap Circulaire Economie

7 hefboomen

Versnellers om drempels te over-
winnen en goede praktijken
ingang te doen vinden

Beleidsinstrumenten

Lokaal beleid
Vlaams Beleid
Intra-Belgisch Platform
Federaal
Europese agenda

Circulair aankopen

ProCirc
Voorbeeldrol overheid
Innovatieve overheids-
opdrachten

Communicatie

Sensibilisering , co-creatie
Kennisdeling &
best practices
Monitoring, rapportering

Onderzoek

Strategische onder-
zoeksagenda's
Monitor CE
Steunpunt CE-Center

Innoveren & ondernemen

VLAIO-steun & diensten
VC Partnerschap en be-
geleiding
Experimenten, projecten

Financiering

Stimulerings- en investe-
ringsbeleid
Vlaams fonds CE?
rol PMV?

Jobs & vaardigheden

Onderwijs
Starters en bedrijven
Werkgelegenheid/ sociale
economie

samenwerking van
30 organisaties
100 medewerkers

Circulair Bouwen

- Green Deal Circulair Bouwen 2019-2023
 - 320+ deelnemers
 - 160 Green Deal experimenten
 - 70 projecten met subsidie
 - Leerhub and training
 - Onderzoek
- > 2022
- Werkagenda Circulair Bouwen
 - Beleidsprogramma Op weg naar circulair bouwen 2022-2030

[VIEW ALL CASES IN FLANDERS >](#)

Woestgoed
[READ MORE](#)

Garmitherm
[READ MORE](#)

[READ MORE](#)

[READ MORE](#)

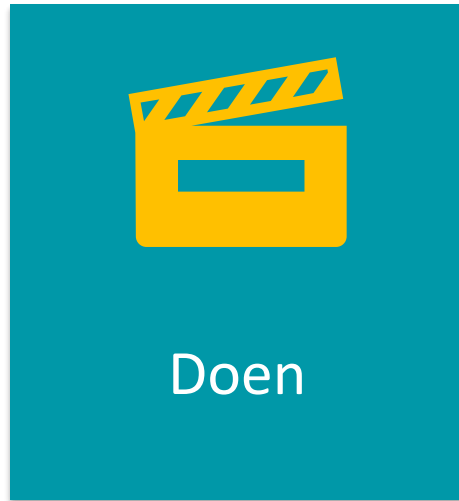
Werkagenda Circulair Bouwen

■ Werkagenda als rollend actieprogramma

Doen

(Helpen) circulair bouwen in de praktijk (te) brengen

- Tools en instrumenten
 - GRO 2025 (3 Gewesten)
 - Hergebruik- en recyclagefiches (Tracimat)
- Lerende netwerken
 - "Duurzaam bouwen doe je zo" (Embuild)
 - "Starten met circulair bouwen" (NAV)
- Projectrealisaties
 - Circulaire Dorpsschool Vremde (cuypers & Q)
 - Minerve in Edegem (Re-Vive)

En zoveel meer...

Doen

Agenda 2026

- Nieuwe gesubsidieerde projecten
 - BIOgBOUW
 - Data2Totem
 - MatchMatter
- Inhuldiging circulair ontmoetingscentrum Lissewege (Brugge)

To do

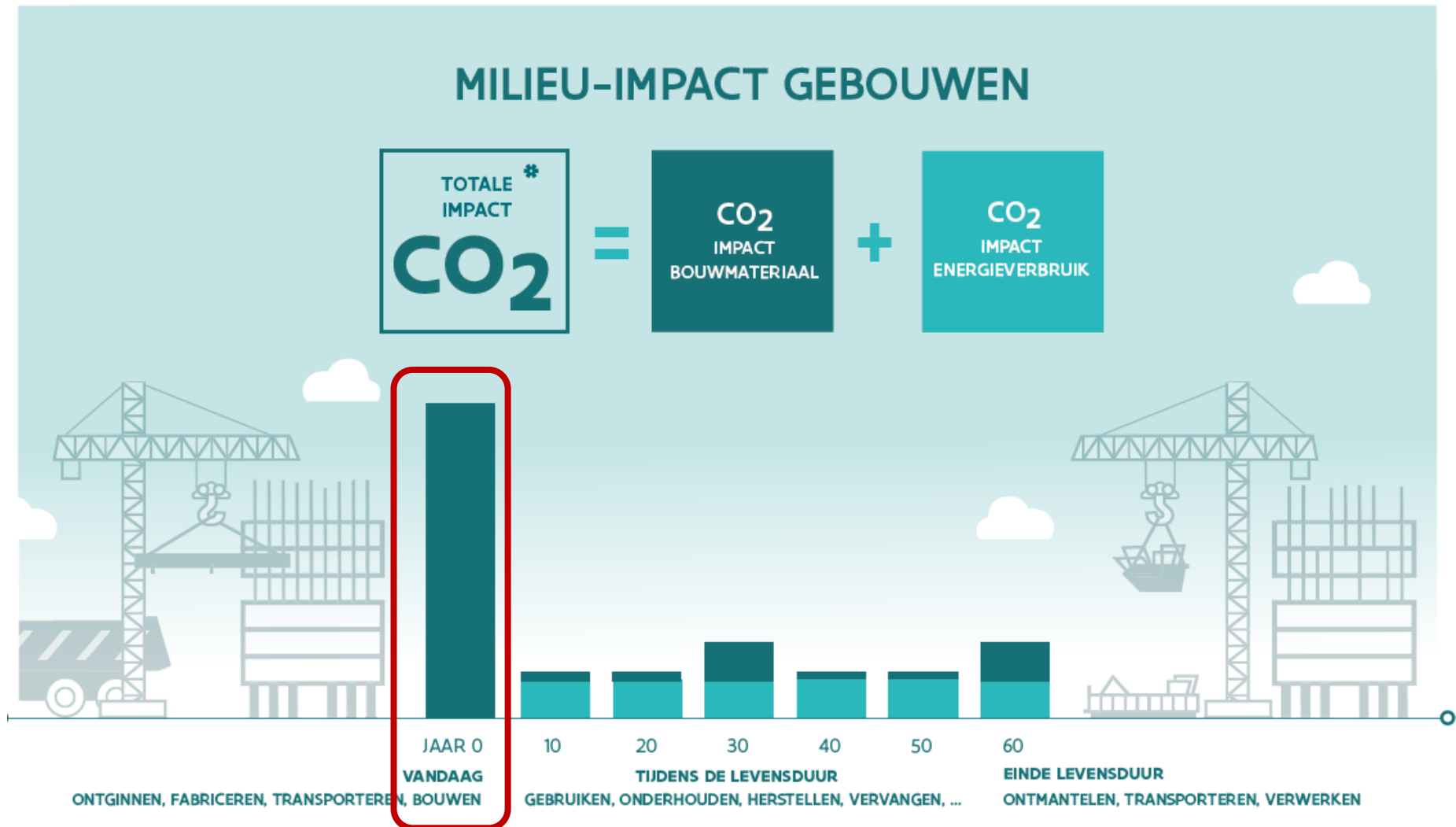
- Mee de schouders zetten onder de acties toekomstgericht bouwen
- Doen en delen van ervaringen: beeldmateriaal spreekt!
- Laat het ons vooral weten!

02/

Verdieping: Europese EPBD & Vlaamse implicaties

Materiaalimpact: grotendeels voor aanvang bouw

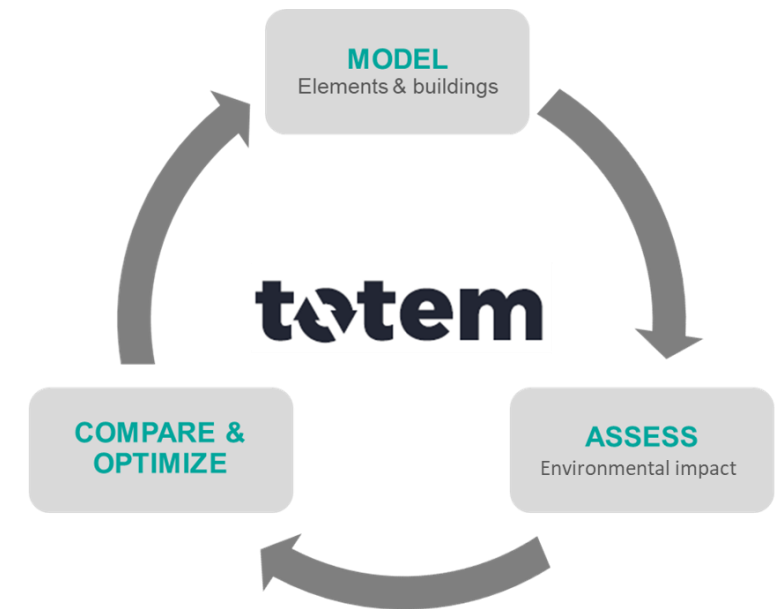
Gebaseerd op data WTCB, opmaak
figuur door Blieberg en Beeldinzicht

* **CO₂ IMPACT** IS ÉÉN ELEMENT VAN DE TOTALE MILIEU-IMPACT
NAAST STIKSTOF, OZON, FIJN STOF, TOXICITEIT, VERZURING, LANDGEBRUIK,
EUTROFIËRING, ... ZIE WWW.TOTEM-BUILDING.BE

geïnspireerd op 'The Impact of Materials for Renovation and
New Housing in the Context of Climate Policy Actions', 20 apr. 2020, OVAM

TOTEM – Tool to Optimise the Total Environmental impact of Materials

- ▶ Belgische tool voor beoordeling milieu-impact van gebouwen
 - Samenwerking tussen de 3 gewesten, OVAM voor Vlaanderen
 - Gericht op architecten en ontwerpers
 - Doelstellingen:
 - milieu-impact van gebouw(element)en over hun volledige levenscyclus **beoordelen**
 - materiaalkeuzes **optimaliseren**
 - milieu-impact van een bouw- en/of renovatieproject **beperken** door vergelijking van ontwerpvarianten
 - Meer weten:
 - Raadpleeg de [TOTEM-website](#) voor TOTEM-opleidingen, tutorials, FAQ's, helpdesk

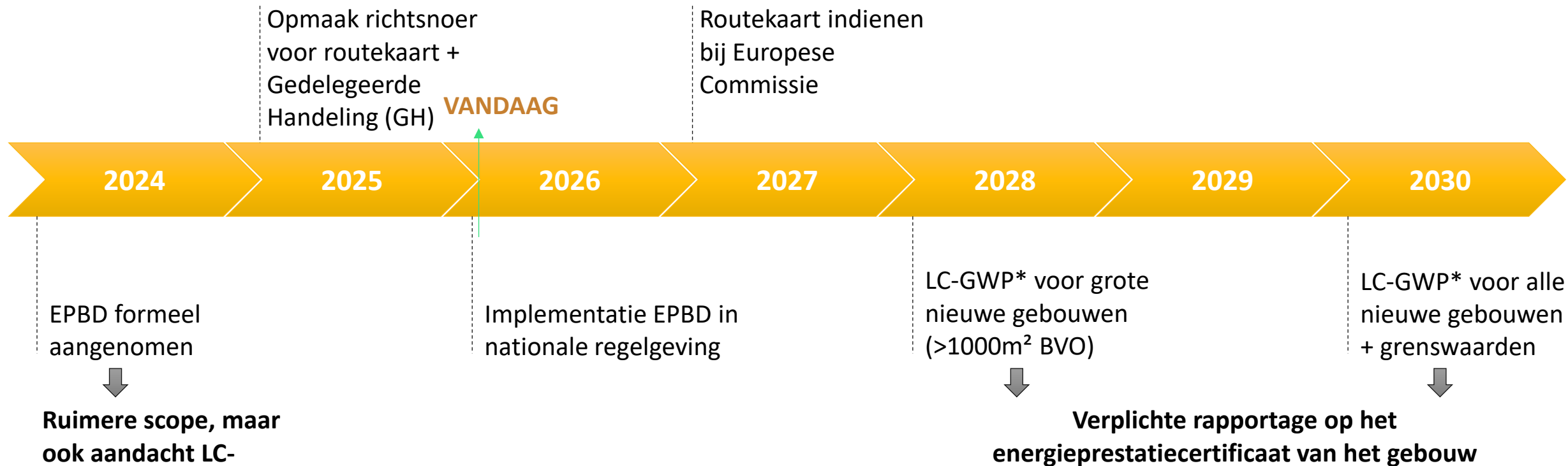
Europese context

► Milieu-impact van gebouwen en (bouw)materialen wint aan belang:

- EPBD: Energy Performance of Buildings Directive (herziening)
- CPR: Construction Products Regulation
- ESPR: Ecodesign Sustainable Products Regulation
- CSRD (Corporate Sustainability Reporting Directive) / EU Taxonomy

➔ Boost voor milieudata en -berekeningen, maar begin van een transitie

Energy Performance of Buildings Directive (EPBD)

Energy Performance of Buildings Directive (EPBD)

➔ Aanpassingen aan:

- Wetgevingsteksten
- Methodiek, tool, kader
- ➔ Uitwerking routekaart
- ➔ Sector voorbereiden

/!\ strakke deadlines

Omzetting in Vlaamse wetgeving

Kader opzetten rond Materiaalprestaties van gebouwen

► Aanpassen DABM en Materialendecreet

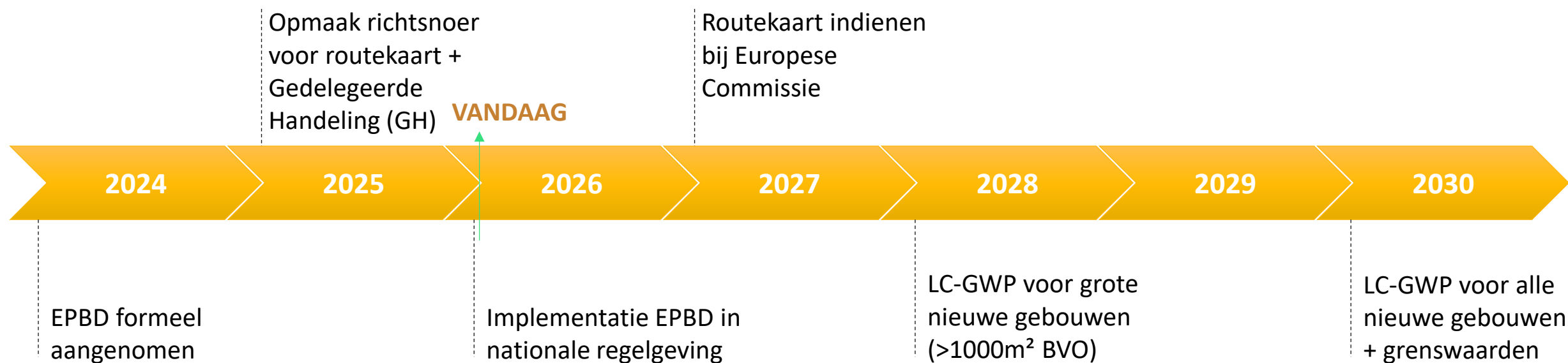
- Eerste principiële goedkeuring verkregen eind december ([link](#))
- Verdere uitwerking lopende

► Vervolgstappen

- Uitwerken uitvoeringsbesluit VLAREMA en bijhorende Ministeriële besluiten

Omzetting in Vlaamse wetgeving

► Blijf op de hoogte via: [Materiaalprestatie gebouwen](#)

Nieuwe rapporteringsplicht materialen

Volgens laatste wetgevingsvoorstel (nog niet definitief):

Vanaf mei 2026: verplichte rapportering van materiaal-GWP via TOTEM bij nieuwe bouwaanvragen

Nieuwe functie: milieu-prestatieverslaggever (MP) → opleiding & certificatie

Vlaanderen wil mogelijk extra indicatoren rapporteren (uitputting grondstoffen, gezondheidsimpact)

03/

Capaciteit vergroten in lokale besturen

Strategische keuzes en acties

Stap 1: Visie & beleidsverankering

Stap 2: Pilootprojecten starten

Stap 3: Aanbestedingen circulair maken

Stap 4: Data en DBL implementeren

Stap 5: Interne opleidingen & netwerken

KARMA

Een lokaal energie- en klimaatpact tussen de Vlaamse regering en de Vlaamse steden en gemeenten

4 juni 2021

TRANSLATING THE EU GREEN DEAL INTO LOCAL ACTION

**550 MAYORS
FIT FOR 55**

Flanders
State of the Art

15 March 2024

Brussels

CCRI demo project: Library of Zoersel

- Monitoring tool for managing own buildings
- Identifying and structuring all necessary parameters related to circularity and the operational phase of buildings
- Incorporating into a Digital Building Logbook (DBL)
- For accessible/user-friendly property management
- In an existing package (e.g., SharePoint)
- With the possibility to link already existing information (e.g., contracts) to the elements of a multi-year maintenance plan

Digital Building Logbook

Circulair aanbesteden

CIRCULAIR AANKOPEN VAN BOUWPROJECTEN

TIP VOOR LOKALE BESTUREN

4.0 Intro

Overzicht inhoud lesreeks

[Leer meer! →](#)

4.1 Ambitiekaart

Met de ambitiekaart je circulaire ambities bepalen

[Leer meer! →](#)

4.2 Het technisch bestek

Het technisch bestek uitgelegd

[Leer meer! →](#)

4.3 Het functioneel specificeren van circulaire wensen

Het functioneel specificeren van circulaire wensen

[Leer meer! →](#)

4.4 Het administratief bestek CABRIO

Het administratief bestek CABRIO

[Leer meer! →](#)

De kracht van 'sufficiency' optimaal gebruik van bestaande gebouwen

Herbekijk ons informatieve webinar van 26 juni over 'De kracht van sufficiency: optimaal gebruik van bestaande gebouwen! Ontdek nieuwe strategieën om anders, of zelfs níét, te bouwen en toch te voldoen aan de bouwnoden in Vlaanderen. Leer van experts zoals [Sonja Leyvraz](#) en [Jesse Honsa](#) hoe we bestaande gebouwen optimaal kunnen benutten.

Projectdefinitie UZ Gent

“In dit project nemen wij ‘sufficiëntie’ als leidend principe: het streven naar 'genoeg' in plaats van 'meer'. Dit houdt in dat we ontwerpteam uitnodigen om radicaal na te denken over wat noodzakelijk is, en tegelijk te zoeken naar eenvoudige, robuuste en betekenisvolle oplossingen die zo min mogelijk beslag leggen op grondstoffen, ruimte en technologie.

We verwachten dat het ontwerpteam bewuste keuzes maakt die gericht zijn op het beperken van materiaal- en energiegebruik, overdimensionering en overprogrammering, en technische of esthetische overdaad. Tegelijk vragen we aandacht voor kwaliteit, gebruiksgemak, aanpasbaarheid en sociale meerwaarde.”

Wembley, Kortrijk

“In hun ontwerp moeten ze rekening houden met een aantal voorwaarden. Waar mogelijk moeten de materialen opnieuw gebruikt worden, overdimensionering moet vermeden worden en klimaatrobustheid staat voorop”

“Het ontwerp moet toekomstgericht zijn, dat betekent dat er rekening moet worden gehouden met eventuele uitbreiding.”

Bron: [VRT NWS: nieuws](#)

Zoersel: bibliotheek + Digital Building Logbook (DBL)

- Toonbeeld van de New European: duurzaamheid, esthetiek en inclusiviteit.
- DBL als basis voor strategisch patrimoniumbeheer
- Sterke integratie met ruimtelijke visie & patrimoniumbeleidsplan
- Link met VEKA voor data-integratie (Terra) in toekomstig beleid

04/ Tot slot

Checklist voor elk bouwproject

Behoeftanalyse en efficiëntieprincipe toegepast?

Hergebruik onderzocht?

TOTEM-analyse uitgevoerd?

Veranderingsgericht ontwerpen toegepast?

Data aangeleverd voor DBL?

Mogelijkheden tot biogebaseerde materialen?

Aan de slag met circulair bouwen?

Vlaanderen Circulair – leerhub & netwerk

OVAM – beleidskaders & tools

VVSG – ondersteuning lokale besturen